

Východoslovenské roľnícke povstanie

Príčina:

Príčin povstania bolo viac, ale jednou z nich bola zhoršujúca sa sociálna situácia spôsobená neúmerným zaťažovaním poddaných ako aj neúrodou v roku 1830. Ďalšou bola cielená agitácia sprisahancov z radov zemanov, ktorí chceli dosiahnuť radikálne rovnostárske zmeny v spoločnosti. No hlavnou z nich bola nová pandémia cholery.

Začiatkom júna 1831 zachvátila Uhorsko epidémia cholery, ktorá patrí medzi ochorenia, ktoré najčastejšie postihujú chudobných a podvyživených ľudí. Šíri sa stolicou nakazeného, jeho stolicou alebo znečistenou potravou, no najčastejšie sa šíri kontaminovanou vodou.

Do Európy sa cholera prvýkrát dostala v roku 1830 ruskými vojakmi vyslanými z Perzie do Poľska. Vrchní predstavitelia Uhorska si uvedomovali nebezpečenstvo choroby, takže začali vykonávať opatrenia. František I. Habsburský 2.11.1830 vydal dekrét Úpravy o preventívnych opatreniach, v ktorom bolo písané, aby sa urýchlene uzavreli hranice krajiny. Začiatkom roku 1831 sa objavilo pár ohnísk cholery v Haliči, no situácia sa vďaka opatreniam upokojila. Epidémia sa vo veľkom na území Slovenska začala šíriť v júni. Opäť sa všetky hranice uzavreli a boli zavedené nové opatrenia. Veľmi prísne bol kontrolovaný tovar dovážaný z postihnutých oblastí, dobytok bol umiestňovaný do dvojtzdňovej karantény, boli obmedzené trhy, jarmoky a rôzne zábavy. Ľudia, ktorí mali podozrenie na cholery boli umiestňovaní do karantény a niekedy boli uzavreté aj celé obce.

Jedným z opatrení proti šíreniu nákazy bolo chlórovanie studní kvôli dezinfekcii. Poddaní, z ktorých hlavne želiari, sa začali búriť proti opatreniam a začali vznikať povesy o tom, že chlór sa šľachta „obyčajných ľudí“ snaží otráviť a nakoniec sa rozšírili aj fámy o tom, že cholery si páni vymysleli zo strachu pred vpádom Rusov do Uhorska. No tieto obvinenia neboli pravdivé, keďže za necelý rok sa v Uhorsku nakazilo celkovo 536 517 osôb a z nich sa 298 876 ľudí vyliečilo a 237 641 zomrelo.

Zámienka:

Poddaní a roľníci využili pandémiu cholery a opatrenia, ktoré im nevyhovovali, ako zámienku povstania.

Priebeh:

31.7.1831 vypuklo povstanie v Nižnom Žipove. Bolo rozpútané bývalým richtárom Michalom Pavúkom, ktorý ho založil na výpovedi malého dievčatka, ktoré vraj Žida videlo niečo hádzať do studne. Pod vplyvom fám o trávení studní Židmi jej otec okamžite inicioval čistenie vody. Medzi ľuďmi sa začali šíriť príbehy o tom, ako voda v studni od otravy vrela až z nej takmer šľahali ohne a chrobač v doskách studne vydochla.

Žipovčania uväznili a zbili dvanásť Židov a komisára, ktorý im vraj pomáhal v otrave vody a potravín. Chýry o trávení sa rýchlo rozšírili na Šariš, Spiš a Gemer.

Koordinované povstanie malo byť vedené Petrom Tasnádym, no namiesto neho vypukla davová psychóza. Vzbúrenci neľútostne bili, mučili a vraždili komisárov, hajdúchov a zemepánov. V mnohých obciach, ako napríklad Kluknava, Richnava, Krompachy, Spišské Podhradie, Nemešany, Spišský Hrušov, bola povraždená šľachta a páni. Vzbury vypukli a rozšírili sa do približne 150 obcí, dohromady povstalo 45-tisíc obyvateľov.

Výsledok:

Povstanie sa skončilo až vojenským potlačením v priebehu augusta a septembra. Do 8.11.1831 bolo popravených 119 osôb a približne 4 000 odsúdených na palicovanie a väzenie. Bolo to najväčšie povstanie poddaných na Slovensku. Zapojili sa poddaní zo Zemplínskej, Abovskej, Šarišskej a Spišskej župy. V závere bolo popravených oveľa viac povstalcov ako ľudí, ktorých zabil.

Napriek mnohým úmrtiam povstanie prinieslo aj niečo dobré – podporilo myšlienku nesprávnosti poddanstva a jeho postupného zrušenia.

Dnes:

Na pamiatku povstania bol v roku 1938 na kopci Furča pri Haniske postavený pamätník obetiam povstania. Je dielom sochára Jozefa Pospíšila.

V roku 1956 bol postavený ďalší pamätník v obci Zemplínska Teplica pred základnou školou. Autorom je akademický sochár František Patočka.

Map depicting the spread of cholera from the Indian sub-continent, reaching western Europe in 1831-32.

Mapa šírenia cholery z Indie do Európy

Pamätník povstania na kopci Furča

Zdroje:

http://www.forumhistoriae.sk/sites/default/files/liska_cholera_full.pdf

<http://johnsnow.matrix.msu.edu/images/fullbanner5.jpg>

<https://uesa.sav.sk/?q=sk/epidemie-ako-zdroj-konspiracnych-teorii-v-minulosti>

https://sk.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchodoslovensk%C3%A9_ro%C4%BEn%C3%ADcke_povstanie#/media/S%C3%BAbor:Haniska10Slovakia_16.JPG

<https://korzar.sme.sk/c/4680959/vychodoslovenske-rolnicke-povstanie-v-roku-1831.html>

https://sk.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchodoslovensk%C3%A9_ro%C4%BEn%C3%ADcke_povstanie